

**ISH JOYLARIDA MEHNAT MUHOFAZASINING ZAMONAVIY
TAMOYILLARI VA ULARDAN SAMARALI FOYDALANISH****Odiljonova Ruzixon***Andijon davlat texnika instituti**Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi yo'nalishi 3-kurs talabasi**[E-mail:rozixonodiljonova8@gmail.com](mailto:rozixonodiljonova8@gmail.com)*

Annotasiya: Ushbu maqolada ish joylarida mehnat muhofazasi sohasida qo'llanilayotgan zamonaviy yondashuvlar va tamoyillar ishchilar uchun yaratilayotgan o'quv mashg'ulotlar tahlil qilinadi. Ishlab chiqarishda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xavf omillarini oldindan aniqlash, ularni bartaraf etish va xodimlar salomatligini saqlashda innovatsion yondashuvlarning o'rni yoritilishiga harakat qildim. Mehnat muhofazasini takomillashtirish orqali ishlab chiqarish unumdorligini oshirish va baxtsiz hodisalar sonini kamaytirish bo'yicha samarali usullar ko'rsatib o'tilgan. Maqola yakunida zamonaviy xavfsizlik tizimlarining amaliyotga tatbiq etilishi bo'yicha takliflar keltirilgan.

Kalit so'zlar: mehnat muhofazasi, texnika xavfsizligi, ishlab chiqarish xavfi, baxtsiz hodisalarning oldini olish, zamonaviy tamoyillar, zamonaviy yondashuvlar.

Kirish: Bugungi kunda ishlab chiqarish korxonalari, xizmat ko'rsatish sohalari va boshqa turdagi ish joylarida xodimlar xavfsizligi va sog'lig'ini ta'minlash dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda. Mehnat faoliyati jarayonida yuzaga keladigan turli xavf omillari inson salomatligiga jiddiy zarar yetkazishi, hatto baxtsiz hodisalarga olib kelishi mumkin. Shu sababli, mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi har bir tashkilot faoliyatining ajralmas qismi hisoblanadi.

Mehnatni muhofaza qilish xizmatlari dunyoda notekis taqsimlangan. Yevropa mintaqasida mehnatga layoqatli aholining yarmiga yaqini malakali kasbiy sog'liqni saqlash xizmatlari tomonidan qoplanmagan; mamlakatlar o'rtasidagi farq juda keng bo'lib, qamrov ko'rsatkichlari ishchi kuchining 5% dan 90% gacha.

Hozirgi vaqtda o'tish davrini boshdan kechirayotgan Markaziy va Sharqiy Yevropa mamlakatlari o'zlarining iqtisodiy faoliyatlarini qayta tashkil etish va yirik markazlashtirilgan sanoatning kichikroq bo'linmalarga bo'linishi tufayli xizmatlar ko'rsatishda muammolarga duch kelishmoqda.

Ushbu rasm zamonaviy mehnat muhofazasi tamoyillari — bilan to'liq bog'liq.

➤ Mehnat xavfsizligi asosiy tamoyillari (The Knowledge Academy) – xavfni baholash, nazorat, xodimlarni o'qitish, favqulodda holatlar va doimiy takomillashtirishni ko'rsatadi .

➤ "Ten Principles of Good Work Design" – samarali ish uslublarini tashkil etish bo'yicha asosiy yondashuvlarni vizual tarzda tushuntiradi safetyartisan.com.

➤ “Four Pillars of Workplace Safety” – texnika xavfsizligi tizimining to'rt ustunini ta'kidlaydi: xodim treninglari, nazorat, o'lchash va kengaytirish clicksafety.com.

➤ Yangi model taklifi uchun diagramma – ILO va OSHA metodologiyalariga asoslangan holistik yondashuvlarning tasviri

So'nggi yillarda ushbu sohada zamonaviy yondashuvlar va ilg'or texnologiyalar joriy qilinmoqda. Xavfni oldindan aniqlash, baholash va bartaraf etishga qaratilgan tizimlar ishlab chiqilib, amaliyotga tadbiq etilmoqda. Shuningdek,

raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt, masofaviy monitoring tizimlari mehnat muhofazasini sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqmoqda. Ma'lumotlarni tizimli tahlil qilish orqali xavf-xatarlarni kamaytirish, xodimlar bilimini oshirish va ularning ish joyida xavfsizlik madaniyatini shakllantirish imkoniyati kengaymoqda. Ushbu maqolada aynan shunday zamonaviy tamoyillar va ularning amaliyotdagi qo'llanilish samaradorligi tahlil qilinadi. Har bir ishchi o'zining aybi bilan baxtsiz hodisaga sababchi bo'lishi mumkin. Ishlab chiqarish korxonalarida baxtsiz hodisalarning oldini olish, jarohatlarni kamaytirish, ishlab chiqarish unumdorligini oshirish uchun barcha zamonaviy usullar qo'llanib kelinmoqda.

Aksariyat mamlakatlarda mehnatni muhofaza qilish bo'yicha xizmatlar ko'rsatishni tartibga soluvchi qonunlar mavjud, ammo qonunchilikning tuzilishi, uning mazmuni va u qamrab oladigan ishchilar juda xilma-xildir. An'anaviy qonunlar mehnatni muhofaza qilish xizmatlarini mehnatni muhofaza qilish, mehnatni muhofaza qilish va gigiena xizmatlari, ish joyida sog'liqni saqlash dasturlari va boshqalar kabi ixtisoslashtirilgan va alohida faoliyatlar guruhi sifatida ko'rib chiqadi. Ko'pgina mamlakatlarda, qonunchilikda dastur sifatida ko'rib chiqilishi mumkin bo'lgan narsalarni belgilash o'rniga, ish beruvchilarning sog'liq uchun xavf darajasini baholash, ishchilarning sog'lig'ini tekshirish yoki xodimlarning sog'lig'i va xavfsizligi bilan bog'liq boshqa individual tadbirlarni ta'minlash mas'uliyati belgilab qo'yilgan.

Xulosa: Mehnat muhofazasi har bir tashkilotning barqaror va xavfsiz faoliyat yuritishida muhim o'rin tutadi. Bugungi kunda ish joylarida mehnat xavfsizligini ta'minlash faqatgina qonun-qoidalariga amal qilish bilangina emas, balki zamonaviy yondashuv va texnologiyalarni qo'llash orqali samarali tashkil etilmoqda. Xavflarni oldindan aniqlash, xodimlarni muntazam o'qitish, shaxsiy himoya vositalaridan to'g'ri foydalanish va raqamli monitoring tizimlarini joriy etish – bularning barchasi baxtsiz hodisalar sonini kamaytirish va ishlab chiqarish unumdorligini oshirishga xizmat qiladi. Shunday ekan, har bir tashkilot o'z ishchilarining hayoti va salomatligini muhofaza qilishni ustuvor vazifa sifatida belgilashi, mehnat

muhofazasi tamoyillarini doimiy takomillashtirib borishi lozim. Faqat ana shundagina zamonaviy, xavfsiz va samarali mehnat muhiti yaratish mumkin bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Mehnat kodeksi. – Toshkent: Adolat, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasining "Mehnatni muhofaza qilish to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent: 2022-yil 6-dekabrda qabul qilingan.
3. Axmedov A.X., Xudoyberdiyev I.A. Mehnat muhofazasi. – Toshkent: "Fan va texnologiya", 2021.
4. Xamdamov U.A., Yoqubov N.S. Texnika xavfsizligi asoslari. – Toshkent: "Iqtisod-moliya", 2020.
5. Тищенко В.М. Охрана труда: современные подходы. – Москва: Инфра-М, 2021.
6. International Labour Organization (ILO). Occupational Safety and Health Management Systems (ILO-OSH 2001) – Geneva, 2021.
7. Raqamli xavfsizlik va ishlab chiqarish tizimlarida xavf tahlili bo'yicha maqolalar. – www.osha.europa.eu
8. Yakhyaev A.T. Mehnat gigiyenasi va xavfsizlik muammolari. – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2019.